

Economie is wat economen doen

Het vakgebied Economie van de misdaad viert volgend jaar zijn vijftigjarig jubileum. Het vakgebied ontstond dankzij een nu klassiek artikel van Gary Becker (1968). Hij ontwikkelde een model dat het ‘aanbod van misdrijven’ als de uitkomst zag van mensen die de verwachte kosten en verwachte baten van het plegen van een misdrijf tegen elkaar afwegen. Om misdaad te bestrijden, zo volgt uit Beckers analyse, moet je zorgen dat de verwachte kosten van een misdrijf hoger worden of de verwachte baten lager. Bijvoorbeeld door zwaardere straffen en een hogere pakkans. Voor psychische of sociale stoornissen was in Beckers model geen plaats. Hij schreef: “a useful theory of criminal behavior can dispense with special theories of anomie, psychological inadequacies, or inheritance of special traits” (p. 170).

Vandaag, bijna vijftig jaar later, is de aandacht van economen voor psychologische factoren juist erg groot, en het economisch onderzoek naar misdaad vormt daarop geen uitzondering. Een mooi voorbeeld daarvan is de recente studie van Heller *et al.* (2017). Zij bestuderen de effecten van een programma genaamd *Becoming a Man*, dat beoogt om jongeren in Chicago met een hoge kans op crimineel gedrag en schooluitval te leren op een andere manier te reageren op situaties.

Een aansprekend voorbeeld van wat het programma inhoudt, is de ‘vuistoefening’. Jongeren worden ingedeeld in groepjes van twee. Eén van de twee houdt een bal in zijn vuist. De ander krijgt dertig seconden de tijd om de bal van zijn partner te krijgen. Je kunt raden wat er vervolgens gebeurt. Terwijl de een de bal stevig in zijn vuist vasthoudt, probeert de ander de bal met zo veel mogelijk kracht te ontfutselen. In de bespreking na afloop vraagt de groepsleider waarom niemand simpelweg aan de ander vroeg of hij de bal mocht hebben. Veel jongeren zeggen dat ze denken dat ze de bal op die manier nooit zouden krijgen. Maar als de groepsleider aan de jongens met bal vraagt wat ze gedaan zouden hebben als hun vriendelijk om de bal was gevraagd, bevestigen ze bijna allemaal dat ze de bal gewoon gegeven zouden hebben (“I would have given it; it’s just a stupid ball.”).

Het programma heeft spectaculaire effecten op de kans om gearresteerd te worden voor een misdrijf (dertig procent

ROBERT DUR
Hoogleraar aan de Erasmus
Universiteit Rotterdam

omlaag) en op de kans om de middelbare school af te maken (zes tot negen procentpunt omhoog). Omdat de kosten van het programma beperkt zijn, doorstaat het een kosten-batenafweging met glans.

Waarom werkt het programma? De auteurs bekijken een batterij aan mogelijke mechanismen en concluderen dat het vooral komt doordat jongeren minder varen op automatismen en wat meer tijd nemen om een situatie onder ogen te zien en na te denken over wat daarin de beste keuze is.

“Is dit economie?” hoor ik u denken – en ik dacht hetzelfde toen ik de eerste keer over deze studie hoorde tijdens een workshop in Rotterdam. Het *Becoming a Man*-programma heeft kenmerken van cognitieve gedragstherapie en de studie hoort

daarom misschien wel het best thuis in de psychologie. Of, gezien de doelstelling van het programma, in de criminologie.

Waarom pakken economen dit soort onderzoeken op? Je kunt evengoed de vraag stellen: Waarom hebben psychologen en criminologen dit laten liggen? Heller *et al.* (2017) geven in een uitgebreide appendix een overzicht van eerdere studies op dit gebied door psychologen en criminologen. Hun oordeel is niet mals. De meeste studies zijn correlatief en de weinige experimenten die zijn gedaan, zijn te kleinschalig en missen daarom power. Een van de weinige studies die wel de toets der kritiek kan doorstaan is Blattman *et al.* (2017), een studie van – inderdaad – twee economen en een psycholoog.

Economie is wat economen doen, wordt wel eens gezegd. Criminologen en psychologen laten vooralsnog volop ruimte om dat breed in te vullen.

LITERATUUR

Becker, G.S. (1968) *Crime and punishment: an economic approach*. *Journal of Political Economy*, 76(2), 169–217.

Blattman, C., J. Jamison en M. Sheridan (2017) *Reducing crime and violence: experimental evidence on cognitive behavioral therapy in Liberia*. *American Economic Review*, te verschijnen.

Heller, S.B., A.K. Shah, J. Guryan *et al.* (2017) *Thinking, fast and slow? Some field experiments to reduce crime and dropout in Chicago*. *Quarterly Journal of Economics*, te verschijnen.